

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Uniuersa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 8. Refelluntur aliæ duæ sententiæ aduersæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

dicendum

85.
Occurrit
instantia.

Infrabis, cum Auctore citato, respon-
sionem illam non esse consonam Florentino
scienti patrem genuisse filio omnia quæ ha-
bet, præter esse patrem. Ergo dedit illi
actus etiam contingentes & liberos. Debet
autem intelligi de formali datione, & non
de radicali solum: alioqui etiam dici posset
patrem dare filio formaliter Deitatem, &
radicaliter attributa, nempe in radice Dei-
tatis, & postea filium habere illa formaliter
à seipso. Item Ioan. 8. 14. & 5. Filius, &
Spiritus sanctus dicuntur loqui non à seipsis,
sed quæ audierunt, filius à patre, & Spiritus
sanctus ab utroque. Loquebantur autem
non solum veritates necessarias, sed etiam
contingentes, ut patet ex verbis sequenti-
bus Ioannis 16. *Quæ ventura sunt, annun-
ciabit vobis.* Atqui non à seipso loqui, sed
ab alio, non est habere notitiam eorum ab
alio in radice: alioqui quocumque scimus &
loquimur, diceremur loqui & audire à Deo,
à quo accepimus radicem sciendi & loquen-
di de illis, videlicet intellectum. Ergo est
habere formaliter notitiam illorum ab alio
communicatam.

86.

Ad primum Respondeo, Florentinum de-
bere intelligi de datione non formalitè tan-
tùm, neque radicali tantùm: sed partim
formali, & partim radicali: modo scilicet
possibilibus quæ data sunt, & modo perfec-
tissimo quo dari poterunt. Nam proces-
siones diuinæ sunt perfectissimæ, & ordi-
natissimæ. Nulla verò est ratio cur attri-
buta essentialia non potuerint dari formaliter:
sicut est ratio de contingentibus, quam
suprà declarauimus.

Ad secundum Respondeo, Filium & Spi-
ritum sanctum rectè dici loqui ab alio con-
tingentia, quia ea sciunt & loquuntur per
scientiam acceptam in radice, non quomo-
documque, neque eo modo, quo nos à Deo,
vel à parentibus accepimus intellectum &
potentiam loquendi: sed quia acceperunt
eundem numero intellectum, & eandem
numero scientiam possibilem, quæ seipsa,
sine villo reali distincto adueniente, com-
pletè sufficiens est ad intelligenda perfectis-
sime omnia contingentia, eaque intelligit
necessariò, posito quòd sicut vera obiectiue
& intelligibilia.

SECTIO VIII.

Resolvuntur alie due sententia contrarie.

87.
Sect. &
Vasq. ne-
gant Ver-
bum pro-
cedere ex
cognitione
possibilem.

Contra secundam assertionem, quæ di-
ximus Verbum procedere ex cognitione
possibilem, sentiunt Scotus in 1. dist. 1. c.
1. art. 2. & Vasq. disp. 143. cap. 3. afir-
mantes Patrem non producere Verbum per
fecunditatem intelligentiæ, quatenus in-
telligentia est rerum possibilem, sed tan-
tùm quatenus est essentia diuina. Ratio

eorum est, quia prius est Deum producere
Verbum, quàm cognoscere creaturas. Ete-
nim cognitio diuina est prius essentia diui-
næ, quàm rerum possibilem. Et secundum
illam cognitionem Deus est fecundus ad
producendum Verbum, cum illa cognitio
sit perfectissima & infinita.

Responde-
tur eorum
argumen-
ti.

Respondeo primò, intelligentiam diu-
nam non prius esse essentia adæquatè, quàm
sit possibilem quibuscumque essentia diuina
multiplicem habet connexionem, vbi alibi
ostendimus. Secundò, licet intelligentia
esset prius circa essentiam, quàm circa pos-
sibilia, sicut est aliqua ratione, v. g. quate-
nus Deus mediatè in essentia sua vt est cog-
nitio, vel causa & radix creaturarum, cog-
noscit possibilem: nihilominus illam cog-
nitionem esse vnicam, & indiuisibilem in duas
rationes, quarum vna sit tantùm circa Deum
vt cognitionem, vel causam, & radicem
possibilem: altera circa ipsa possibilem: &
illa sit radix adæquata fecunditatis, non ista.
Et quamuis posset ita ratione distingui, non
esset dicendum solam priorem rationem esse
totam radicem processionis generatiuæ:
sed potius totam intelligentiam essentialiam
adæquatè sumptam, esse radicem & adæqua-
tum fundamentum illius.

88.

Obicit etiam Vasques, magis esse neces-
sariam processionem personarum, quàm
cognitionem & possibilem creaturarum:
ideoque quàmuis hæc non essent, tamen
Verbum procederet. Item etiam magis ne-
cessariam esse essentiam diuinam, quàm per-
sonas: in vt licet non essent personæ, non
sequeretur per locum intrinsecum non fore
Deum.

Disput. 10.
sect. 3.

Sed hæc, & alia id genus, suprà soluta sunt
disputando de scientia Dei, vbi ostendimus
tam esse necessariam creaturarum possibili-
tatem aliqua ratione, ac Deum ipsum, prop-
ter necessariam connexionem quam habent.
Idemque dico de necessitate singularum per-
sonarum, quæ sequitur ex essentiali com-
municabilitate trisubstantiali his tribus
personis in individuo sumptis. Si autem
esset impossibile aut creatura vlla, aut vlla
persona diuina: foret etiam impossibile
Deus, qualis nunc est, & qualis solum esse
potest, perfectissimus scilicet, & omni-
potens ad omnia & angula possibilem, tripli-
que modo subsistens excellentissime in tri-
bus personis essentia identitatis.

89.

Testimonia verò D. Anselmi, quæ Vas-
ques addit his rationibus, sunt intelligentia
de creaturis vt existentibus, vel vt futuris,
non autem vt possibilem. Imò Anselm.
vt rectè notat Suar. lib. 9. cap. 6. num. 5.
nobiscum sentit in Monologio cap. 28. &
sequentibus vsque ad 44. à Vasque citatum.
Vt enim Deum vnico Verbo suo omnia di-
cere. Quod Verbum tunc est perfectissi-
mum, & verissimum respectu omnium crea-
turarum. Cum autem alicubi negat Ver-
bum diuinum esse Verbum creaturarum:
intelligendus est, vt D. Thom. explicat.

Anselm.
Suarez.

An Filius
sit Verbum
& ipse
creaturam

non quod non sit de creaturis, sed quod non sit de creaturis: id est, quod non sit creaturarum productivus, sed tantum obiectivus, quod verum est. Quamvis enim cognitio essentialis, a qua Verbum procedit, sit etiam creaturarum ut possibilem stamen non est ipsa creaturae possibilis: neque ipsa propterea sit principium Verbi, sed cognitio ipsarum, quae multum differt ab obiecto. Neque enim fecunditas est in Deo secundum actum intelligendi: ratione obiecti, sed ratione ipsius actus, ut diligenter notandum est. Unde licet fecunditas, & persona per illam producta, sit a cognitione, vel ab amore creaturarum: non propterea est ab ipsis creaturis, sed a cognitione & amore, qui est plane divinus & essentialis Deo. Et quamvis necessarium atque essentialiter intelligentia sit alicuius intelligentia: tamen non debet esse id cuius est intelligentia. Hinc etiam fit ut Verbum, seu filius, non sit imago creaturarum: quia non procedit ab illis: est autem de ratione imaginis ut procedat ab eo cuius imago dicitur, & cuius est expressio vel similitudo. Eademque de causa Verbum non est imago sui ipsius, vel Spiritus sancti: sed patris: quia non procedit a seipso, neque a Spiritu sancto, sed a solo patre: licet procedat ex cognitione sui, & Spiritus sancti, aequè ac patris. Dico igitur aliud esse Verbum, aut Spiritum sanctum, a creaturis possibilibus, quae sunt obiectum cognitionis: & aliud, ipsorum cognitionem & amorem. Et illa quidem non esse fundamentum fecunditatis ad intra: quod de creaturis manifestum est, cum non fuerint actu ab aeterno, & tamen fuerit actu fecunditas & productio, ac consequenter illius radix & fundamentum actu esse debuerit. De personis etiam patet: quia visus persona non potest esse principium sui ipsius: nec persona procedens, principium personae producens ipsam. Quare haec obiecta non sunt radix fecunditatis, sed illorum cognitio & amor, ad quae illa se habent tantum terminativè & obiectivè, sine causalitate.

Secundò, contra id quod diximus in eadem assertione, Verbum procedere ex cognitione intuitiva personarum, sentiunt Molinæ ad q. 34. art. 3. disp. unica in fine, & aliqui Recentiores, quorum confusio meminimus Summ. lib. 9. de Trinit. cap. 5. num. 8. & Vasq. disp. 242. cap. 2. §. secunda sententia: docentes, cognitionem illam, secundum quam Verbum procedit, non esse intuitivam, seu visionem personarum, consideratione illa quae prior est origine logica ipsis personis, tanquam radix fecunditatis generandi, prior ipsa paternitate, & consequenter filiatione, ac spiratione activæ & passivæ. Ad quod cum proportione dicendum est de amore personarum ut existentium, respectu fecunditatis ad spirandum.

Primum eorum argumentum est, quia radix fecunditatis est ratione prior ipsa fecunditate, prioritate vel origine logica.

At visio personarum, & amor earundem ut coexistentium, non est prior fecunditate: ergo &c. Maior clara est. Minor probatur, quia visio personarum, & amor earundem ut coexistentium, non est prior personis ipsis ut actu existentibus, & constitutis in esse actuali per fecunditates, aut per earum terminos seu passivas origines: ergo non est prior fecunditate. Probo antecedens: quia visio personarum non praexistit personis, neque supponitur illis ut existentibus: sed potius contra supponit illas ut existentes, cum omnis notitia intuitiva supponat existentiam obiecti: in eoque differat à notitia abstractiva. Unde sic argumentor: Scientia, ex qua procedit Verbum, praesupponitur ordine rationis, & praexistit Verbo, cum sit illius principium. Sed notitia intuitiva Verbi non praesupponitur ordine rationis neque praexistit Verbo ut existenti, cum potius supponat illud ut sibi praexistens. Ergo scientia ex qua procedit Verbum, non est notitia intuitiva Verbi.

Ad maiorem primi argumenti Respondeo, radicem fecunditatis esse priorem fecunditate ipsa, prioritate tantum rationis à quo: non autem reali prioritate in quo. Minor autem falsa est, quod scilicet visio personarum, & amor earundem ut coexistentium, non habeat talem prioritatem à quo, respectu fecunditatis. Ad probationem Minoris, nego similiter visionem personarum & amorem, non esse priorem ipsis personis ut actu existentibus, prioritate à quo: atque eo sensu illis praexistere, seu potius esse id à quo sunt personae. Quamvis in nullo instanti reali sint visio & amor personarum ut existentium, in quo non sint personae, ideoque non sit prioritas realis in quo: Neque Deus in vilo instanti videat essentiam, in quo non videat personas, ut actu coexistentes. Quod autem addit, visionem seu notitiam intuitivam praesupponere existentiam obiecti: verum est tantum de prioritate à quo, & de ijs tantum obiectis, quae per se, vel per speciem sui impressam, concurrunt ad sui cognitionem: ut sit in omni intuitione creatas, de qua intelligendum est illud D. Augusti, Augusti lib. 9. de Trinit. cap. 12. Ex obiecto & potentia datur notitia. Secus autem de intuitionem divina, quae non pendet à concursu obiecti, ac ne quidem postulat eius coexistentiam. Deus enim habuit ab aeterno notitiam intuitivam perfectissimam eorum omnium quae in tempore futura erant. Neg; melius enovit quado actu sunt, quam cum erant futura.

Secundum illorum argumentum est, quia Verbum non coexistit in illo priori, quo pater generat: alioqui pater non cognosceret, prius quam generaret. Ergo Verbum non cognoscitur ut praesens in illo priori, sed ut futurum in posteriori rationis.

Respondeo, hoc argumentum laborare communi vitio, quo à prioritate à quo, transferri solet ad prioritatem in quo. Quasi vero,

Aliqui sententiam filium non procedere ex visione personarum, dixerunt.

verò, licet vnum ab alio sit, ac proinde sit posterius *in quo*; non possit illi coexistere, & in nullo instanti esse vnum quia sit aliud, adeoque non esse posterius *in quo*. Cum ergò dicitur in antecedente obiectionis, Verbum non coexistere in illo priori quò Pater generat: si sermo sit de prioritate *in quo*, & de coexistentia illi opposita; negandum est esse vllum prius, in quò Pater generet, & Verbum illi non coexistat. Neque enim ibi est vllum prius, aut vllum instans, in quò Pater generet, & Filius non sit. Estque euidenter impossibile Patrem generare in aliquo instanti, in quò Filius non generetur. Si autem generatur, est. Si verò sensus sit, Verbum non habere eandem prioritatem à quo, quam habet Pater: verum est. Quia Verbum non habet prioritatem originis respectu sui, sicut habet Pater: id est, Verbum non procedit à seipso, sicut procedit à Patre. Sed ille sensus male exprimitur per verba proposita in antecedente obiectionis.

64. Dupl. est prioritas realis in quo, & à quo.

Prioritas rationis seu virtualis est simpliciter in quo, & à quo.

Ad maiorem huius obiectionis, & similia sãpe in variis materiis occurrentium, declarationem. Nota cum Cunica disput. 2. de Trin. dub. 10. duplicem esse prioritatem: realem scilicet, & virtualem, seu rationis cum fundamento in re. Et rursum utramque duplicem esse: *in quo*, & à quo. Prioritas realis *in quo*, est, quã vnum est prius tempore quàm aliud: vt Pater, & Filius, in humanis. Prioritas realis à quo, est quã vnum est realiter principium alterius. Vt in diuinis Pater est principium Filij: & in creatis sol est principium lucis. Prioritas virtualis aut rationis *in quo*, quã aliter vocari solet, prioritas in subsistendi consequentia, est inter illa quorum vnum potest concipi sine alio; quamuis non vice versa: perindeque se habet respectu cognitionis, ac si tempore prius esset quàm aliud, quia potest concipi sine illo vt coexistente: quamuis istud non possit concipi sine illo, velut sibi præsupposito. Quo pacto se habent animal & homo, qualitas & calor, quantitas & superficies. Prioritas denique virtualis seu rationis à quo, est quã vnum est logicè, seu virtualiter & per æquiuocantiam principium alterius ratione sola distincti: ita admirum se habentis, vt si realiter ab alio distingueretur, realiter ab illo procederet. Quo modo se habent intellectus diuinus, & cognitio contingens: voluntas diuina, & volitio libera: actus essentialis intelligendi & volendi, ac vis generandi & spirandi. Porò prioritas ista rationis *in quo* non postulat, vt id quod prius est, possit concipi sine posteriori: sicut prioritas realis à quo, non postulat vt id quod prius est, possit existere sine posteriori. Hoc enim pertinet ad prioritatem *in qua*: & est imperitens ad prioritatem à quo, quã in eo solum consistit, quòd vnum sit principium alterius realiter aut virtualiter: siue possit

existere sine illo, siue non possit: & siue possit concipi sine illo, siue non possit.

Instabis: quia prius est rem esse contingenter futuram, quàm Deus sciat esse futuram. Ideo enim Deus scit esse futuram, quia futura est: non vice versa, idè est futura, quia Deus scit esse futuram. Ergo pari ratione prius est obiectum esse existens, quàm cognosci à Deo vt existens. Idè enim Deus cognoscit illud existere, quia existit: non vice versa, idè existit quia Deus cognoscit illud existere. Ergo prius est personas diuinas existere, quàm cognosci vt existentes, id est, attingi notitia intuitiua.

Respondeo, obiectum cognitionis diuina esse duplex. Vnum est contingens: ad quod intellectus diuinus est de se & indifferens & indeterminatus: ita vt de se sit æquè aptus ad intelligendum oppositum. Alterum est simpliciter & absolute necessarium, & ad quod intellectus diuinus est essentialiter determinatus. Obiectum primi generis debet supponi ratione prius quàm cognoscatur: quia debet aliquo modo (sine causalitate tamen & imperfectione) determinare intellectum diuinum; vt hoc intelligat potius, quàm oppositum: offerendo illi hanc veritatem, p̄ alia, quã loco istius esse & intelligi potuit. Obiectum verò secundi generis non debet supponi ratione prius quàm cognoscatur, neque cognoscitur quia est ante, sed quia diuinus intellectus est essentialiter determinatus ad illud cognoscendum, ad quam cognitionem obiectum illud se habet tantum determinatiuè & purè obiectiue.

Non est prius esse personas diuinas, quàm videtur à Deo.

Tertium argumentum aliquorum Recentiorum est huiusmodi: Patres negant scientiam Dei intuitiuam creaturarum in se intrinsecè sumptam, esse causam rerum futurarum, & nominatim S. Augustin. lib. 3. de libero arbit. cap. 4. que videntur Boëtij, libro. 2. de consol. prosa 4. & 6. Et Beda quæst. 13. ex variis, comparat illam Dei scientiam, visioni nostræ oculari, quã videmus obiecta vt existentia & coram obuersantia, quam implicat efficere obiectum quòd dumtaxat intuetur. Esti verò Patres hoc dicant de illa scientia visionis, quã Deus videt futura libera: eadem tamen ratio vniuersaliter probat nullum simplicem intuitum vllius obiecti existentis, vt talis, posse esse principium illius existentie. Non enim dicunt Deum, metu præiudicandi nostræ libertati, cohibuisse suam scientiam ne esset causa futurorum; sed supponunt id esse impossibile, quia hæc Dei scientia dumtaxat intuetur obiecta. Et quidem res non minus esset, quamuis non videretur. Ergo intuitus eius immediatus, non est necessarius vt illa sit. Ergo non est eius principium, sed est planè superfluous.

96. August. Boëtij, Beda.

Respondeo, Patres meritò id asserere, quia obiectum illud contingens est, & præsupponitur esse futurum ratione prius

Visio et
rursum
potest esse
illorum
principium
secundum
visio perso-
narum di-
uinarum.

quàm Deus sciat esse futurum, & quàm eius intellectus, de se indifferens ad hoc vel ad oppositum determinetur ad cognoscendum illud potius, quàm illius oppositum. In eoque visio Dei circa futura contingenter similis est visioni nostræ oculari, quæ præsupponit existere obiectum à quo determinatur, ut ipsum videat potius, quàm aliud, quod æquè videret, si ipsi proponeretur, & si ipse indifferenciam determinaret ad sui visionem. Neque potest tum illa Dei scientia, tum visio ocularis, efficere obiectum quod intuetur: quia necessarid præsupponit illud existere, & determinare potentiam ad sui intuitionem, per suam existentiam, ordine rationis vel naturæ præsuppositam. Estque hæc vera ratio nullius impotentia. Eademque est causa cur hæc visio sit simplex intuitus, ut dicunt sancti Patres. Non potest autem simplex intuitus esse principium vel causa eius, quod purè intuetur. Sed non est par ratio de notitia intuitum personarum diuinarum, quæ sunt obiectum simpliciter necessarium intellectus diuini, neque debent præsupponi ut illum determinent: quippe qui seipso est essentialiter determinatus ad perfectam earum cognitionem. Consentiant hæc in parte Suarez. lib. 9. cap. 5. num. 8. Grano. Ruis. Cuniga & alij communiter ad art. 2. q. 2. art. 34.

Denique contra id quod diximus, totum actum essentialem cognitionis, & volitionis, adæquatè sumptum, esse radicem fecunditatis generatiuæ & spiratiuæ, obijci potest, radicem fecunditatis generatiuæ debere necessarid esse priorem radice fecunditatis spiratiuæ: sicut generatio est prior spiratione: & Pater & Filius sunt priores Spiritu sancto. Atqui tota cognitio essentialis non potest esse prior toto actu essentiali voluntatis: ergo &c. Probatur Minor: quia visio totius actus essentialis voluntatis, est cognitio essentialis. Sed illa non est prior, imò est posterior. Visio enim obiecti, ut existentis, supponit suum obiectum existere, & ad illud terminatur ut per se præsens secundum suam realem existentiam. Ergo, visio totius actus essentialis voluntatis ut existentis ab æterno, supponit totum illum actum essentialem existere. Ergo visio illa, quæ tamen est essentialis, non est prior toto actu essentiali voluntatis, sed potius est illo posterior.

Respondeo, totum actum intelligendi essentialem, esse priorem prioritate virtuali à quo, quàm actum volendi essentialem: cum voluntas nihil velit essentialiter quod intellectus non cognoscat essentialiter, & quidem prius ratione & præsuppositiuè: quia vna de cogitationibus prærequisitis ut voluntas velit, est cognitio intellectus & propositio obiecti. Ac licet in multis reflexionibus actum intellectus & voluntatis, si Deus illis habet, procedatur in infinitum: Nam voluntas amat actum

intellectus, & intellectus cognoscit illius amorem: & rursus voluntas amat illam cognitionem: & intellectus rursus videt amorem illum: & sic in infinitum: Semper tamen priores partes sunt intellectus, quatenus omnis & quilibet actus voluntatis supponit actum præuium intellectus circa obiectum quod amplectitur aut respicit. Verum illæ reflexiones in Deo sunt inutilles & sine fundamento excogitatae. Nam Deus vnico actu directo intellectus cognoscit perfectissimè actum voluntatis quod est eiusdem actus amor: multoque perfectius quàm nos cognosceremus per infinitas illas reflexiones. Et vnico actu voluntatis amat perfectissimè eundem actum intellectus, qui est sui cognitio & visio. Ita ut non sit opus infinitis illis reflexionibus, sed omnino sint in Deo superflua: ut alibi ostendimus, disp. 9. sect. 1. num. 5. Visio autem Dei circa actus suos necessarios, non præsupponit obiectum suum existere ratione prius: quia non cauatur ab obiecto illo mediata vel immediata, determinante scilicet intellectum diuinum, vel per se immediate, vel mediata per sui speciem: quippe quod terminatiuè tantum se habet ad Dei visionem, & purè obiectiuè: iuxta ea quæ paulò ante diximus de obiecto necessario diuinæ cognitionis, num. 95.

SECTIO IX.

Cur processio Verbi sit generatio, non autem processio Spiritus sancti.

QVOD sola secunda persona diuina, seu Verbum diuinum, sit Filius, certum est de fide: nam in Scripturis dicitur *Unigenitus Patris*, Ioan. 1. vers. 14. & 18. & cap. 3. v. 16. & 18. & 1. Ioan. 4. v. 9. & in symbolo Apostolorum *Filius vnicus*: in Nicæno iterum, *Unigenitus*: & in symbolo Athanasij dicitur in Trinitate vnus esse Filius, non factus, nec creatus, sed genitus: & vnus Spiritus sanctus non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.

Et quidem Pater, qui à nullo procedit, Filius esse nequit: cum de ratione filij sit ut ab alio procedat in similitudinem naturæ. Sed de Spiritu sancto difficultas grauis est. Nam si generatio est tantum origo viuientis à principio viuente coniuncto in similitudinem naturæ specificæ, ut vulgò definitur: cur processio Spiritus sancti non est generatio, cum sit etiam ipse à principio viuente coniuncto in similitudinem naturæ diuinæ? Neque enim minus ipse vi suæ processiois accipit naturam & essentiam diuinam primò sub ratione volitionis essentialis, consequenter secundum alias: quàm Filius illam accipiat primò sub ratione intellectiois, & consequenter secundum alias.

99.
Totus
actus esse
etialis co-
gnitionis,
est prior
actu essen-
tiali voli-
tionis.

Ratio illa
filius
& vnus
conueniens